

ŽIVKOVIĆ, Marko, grafičar i slikar (Kostrč kraj Orašja, 29. VI. 1956). Diplomirao na Akademiji u Sarajevu 1981 (Dž. Hozo). Radi grafike u tehnici bakropisa i akvatinte kojima je osnovni motiv krajolik, obrađen gustom mrežom linija i doveden do ruba apstrakcije. Njegove slike, izvedene kombiniranim postupcima, posve su apstraktne ili svedene na znak (*Križ*, 1984; *Sveti Juraj*, 1991; *Vatra Sv. Duha*, 1994). — Samostalno je izlagao u Sarajevu, Osijeku, Bregenzu, Brčkome, Đakovu, Zagrebu i Vinkovcima.

LIT.: B. Balen, Marko Živković (katalog), Osijek 1982. — V. Kusik, Marko Živković (katalog), Đakovo 1992. — T. Maroević, Marko Živković (katalog), Đakovo 1995. Vr. K.

ŽIVKOVIĆ, Martin, zlatar (Senj, XV. st.). God. 1437—58. spominje se u Rijeci, a od 1478. iznova boravi u Senju. Pretpostavlja se da je učio u Dubrovniku. U riznici stolne crkve u Senju čuva se njegov ranorenesansni pozlaćeni kalež, potpisan na unutrašnjoj strani baze; šesterostrana baza i nodus ukrašeni su cvjetnim motivom.

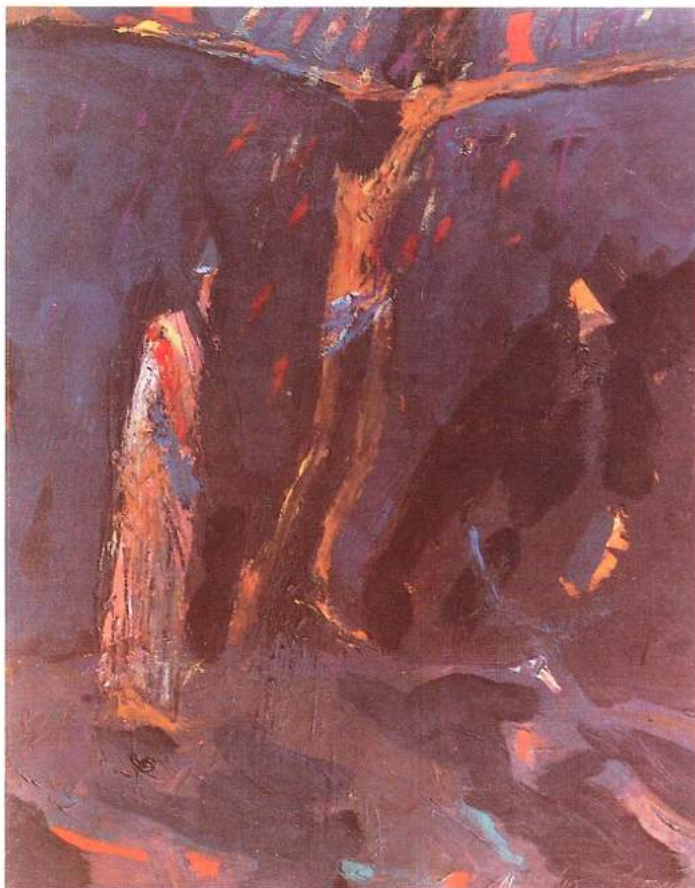
LIT.: I. Lentić, Zlatar XV. stoljeća — Martin Živković iz Senja, Bulletin JAZU, 1982, 1.

ŽIVOGOŠĆE, selo u Makarskom primorju. Na području sela nalaze se ilir. gomile. Iz rim. se doba očuvao epigram posvećen vrelu koje tu izvire, uklesan u živu stijenu uz more; komponiran je u elegijskom distihu i spominje ladanjski posjed nekoga Licinijana. Vjerojatno je na njemu nastalo i ranokršć. svetište, od kojega su nađeni ulomci kamenoga namještaja rustične obrade. — Naselje se prvi put spominje pod današnjim imenom 1434. u darovnici bos. kralja Ostoje kao posjed braće Radivojevića. Stari dio naselja s kulom pod brdom čine sklopovi kuća, slikovito artikuliranih u kamenoj građi. U XVIII. je st. sagrađen franjevački samostan, koji s crkvom i zvonikom čini arhit. cjelinu. Iznad ulaza crkve nalazi se natpis iz 1766. U crkvi je barokna oprema, a u samostanu stara biblioteka i arhiv.

LIT.: D. Rendić-Miočević, Tragom jedne nepoznate lirike, Mogućnosti, 1954, 7. — J. Medini, Makarsko primorje u antici, Makarski zbornik, 1971. — D. Rendić-Miočević, Carmina epigrafička, Split 1987. — I. Fisković, O ranokršćanskim spomenicima naronskog primorja, u knjizi: Dolina rijeke Neretve od prahistorije do ranog srednjeg vijeka, Split 1980. N. B. B.

ŽIVOT UMJETNOSTI, časopis s područja lik. kulture i umjetnosti. Izlazi od 1966. a izdaje ga Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. U njemu surađuju istaknuti povjesničari umjetnosti i kritičari (G. Gamulin, M. Prelog, B. Gagro, V. Zlamalik, D. Kečkemet, R. Ivančević, Ž. Domljan, J. Uskoković, M. Šolman, I. Zidić, Z. Mrkonjić, Z. Rus, T. Maroević, E. Franković, Ž. Čorak, J. Denegri, Ž. Košćević, Z. Maković); objavljuje i prijevode važnih rasprava eur. estetičara i teoretičara umjetnosti (G. C. Argan, G. Celant, G. Dorfles, M. Dvořák, U. Eco, E. Gombrich, H. Sedlmayr, A. Warburg, J. J. Winckelmann, H. Wöhlflin). Izašlo je više tematskih brojeva: »Herman Bollé i historicizam u Hrvatskoj« (1978, 26—27), »Sedamdesete godine« (1981, 31), »Moda« (1987, 41—42) i »Futurizam 1909—1989« (1989, 45—46). Gl. urednici bili su B. Gagro (1966—71), Ž. Domljan (1971—76), Ž. Čorak (1978—85), T. Maroević (1987—88), Z. Maković (1989—91) i D. Radović (od 1992). Tiskana je bibliografija časopisa 1966—71 (br. 1—15/16) u ŽU, 1973, 19—20. R.

ŽMINJ, naselje u unutrašnjosti Istre J od Pazina. U neposrednoj blizini Žminja pronađeno je 1955. ranohrv. groblje na redove (IX—XI. st.). U sr. vijeku Ž. je pripadao pazinskoj grofoviji. Naselje, smješteno na uzvisini, bilo je opkoljeno utvrdnim sustavom zidina i kula, većim dijelom očuvanih. U baroknoj župnoj crkvi Sv. Mihovila na prostranu trgu nalazi se vrijedan barokni inventar — propovjedaonica i mramorni oltari sa slikama venec. škole XVII. i XVIII. st. U juž. kapeli čuva se drvena rezbarena pala, rad lokalne istarske radionice s poč. XVII. st., s prikazom »Poklonstva pastira«. U sakristiji se čuva vrijedno crkv. ruho iz XVI—XVIII. st. Sjever. od crkve u jednostavnoj malenoj gotičkoj kapeli Sv. Trojstva vide se oštećene zidne slike, nastale 1471 (natpis na ist. zidu). Slike s opsežnim kristološkim ciklusom pripadaju tzv. mekom stilu karakterističnom za onodobno slikarstvo obližnjih alpskih krajeva; njihov nepoznati majstor vjerojatno je školovan u nekoj od obližnjih slov. slikarskih radionica. Osim jednostavne kapele Sv. Bartolomeja, u naselju je i vrlo skladna ranogotička kapela Sv. Antuna, koju je sagrađio majstor Armirigus 1381 (lat. natpis na pročelju). Kapela je jednobrodna s četverouglatom apsidom, a presvođena je bačvastim šiljastim svodom; uzdužni su zidovi raščlanjeni polukružnim nišama. Prozorčić na ist. zidu ima kamenu tranzenu, a onaj na juž. kamenu rešetku. Unutrašnjost kapele oslikana je vrsnim, no vrlo oštećenim zidnim slikama, radom nepoznatoga

MARKO ŽIVKOVIĆ, *Raspeće*

ŽMINJ, kapela Sv. Antuna

ŽMINJ, detalj zidne slike u kapeli Sv. Trojstva

majstora s kraja XIV. st., školovana u krugu venec. radionica trecenta. U kapeli je gotička drvena plastika (Sv. Bartolomej), prenesena iz obližnje kapele Sv. Bartolomeja.

LIT.: *Inventario degli oggetti d'arte d'Italia*, V. Provincia di Pola, Roma 1935. — *Lj. Karaman*, O srednjovjekovnoj umjetnosti Istre, HZ, 1949. — *A. Mohorovičić*, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, Ljetopis JA, 1957, 62. — *B. Bačić*, Starohrvatsko groblje u Žminju u Istri, SHP, 1958. — *B. Fučić*, Istarske freske, Zagreb 1963. — *I. Perčić*, Zidno slikarstvo Istre (katalog), Zagreb 1963. — *A. Šonje*, Crkvena arhitektura zapadne Istre, Zagreb 1982. — *B. Fučić*, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. — *V. Ekl*, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982. — *Hrvat — Matejčić — Prijatelj*, Barok. R.

ŽNIDAREC, Branimir, arhitekt (Zagreb, 13. XI. 1937). Studij arhitekture završio u Zagrebu 1962 (V. Turina). Djelovao u biroima »Ilijić«, »Trešnjevka« i »Interinženjering«. Projektira uglavnom stambene i hotelske zgrade te zgrade javne namjene. Među mnogobrojnim djelima ističu se realizacije: Zavod za kontrolu i ispitivanje lijekova u Zagrebu (1966), bolnica u Otočcu (1969), stambeni neboderi na Trešnjevci u Zagrebu (1970), hotel »Adriatic II« u Opatiji (1971), dječji vrtić u Korenici (1972), hotel »Parentium« u Poreču (1974), stambene zgrade u Dugavama u Zagrebu (1976), hotel u Červaru (1980), stambene zgrade na Slobodini (1984) i u Vrapču (1987) u Zagrebu, sportski centar u Poreču (1985), hotel »Maestral« u Novigradu (1986) te stambene zgrade u turističko-stambenom naselju Gajac na Pagu (1987–96). Sudjelovao je na natjecajima za zgradu radiotelevizije u Zagrebu (s M. i P. Ilijić), prostorno rješenje središta Karlovca (s M. Vodičkom), zapadni ulaz, poslovni centar i hotel na Zagrebačkom velesajmu.

LIT.: *Ž. Čorak*, Stil i karakter suvremenih zahvata u jadranski prostor, ŽU, 1971, 19–20. — *I. Maroević*, Arhitektura sedamdesetih godina u Hrvatskoj, Arhitektura, 1981, 176–177. — Arhitektura u Hrvatskoj 1945–1985, ibid., 1986, 196–199. J. M. M.

ŽRNOVNICA, selo I od Splita. Nastanjena u kasnome neolitiku (lok. *Gradčić*) i u rim. doba. Pod današnjim se imenom spominje već u ispravi iz 1080. U sr. je vijeku bila poznata po mlinovima i solanama. Kada je 1420. Split došao pod vlast Mletaka, Ž. je bila granica između mlet. i tur. teritorija. Od arhit. spomenika ističe se crkva Sv. *Mihovila*, građena u prijelaznome romaničko-gotičkome stilu XIII–XIV. st.; u nju su uzidani starokršć. ulomci. Na župnoj crkvi Sv. *Marije* (1727) iz doba baroka, pregrađenoj u XIX. st., uzidan je reljef s likom jahača, ukrašen pleternim ornamentima; u pločniku crkve nalaze se nadgrobne ploče iz XV. st.

LIT.: *N. Bezić-Božanić*, Žrnovnički spomenici, Prilozi—Dalmacija, 1966. N. B. B.

ŽRNOVO, selo na otoku Korčuli. Prema nalazima u Jakasovoj špilji nad uvalom Rasohatica, okolica je bila nastanjena već u prapovijesti. Crkva Sv. *Vida* spominje se u ispravama od 1300; god. 1446. na crkvi radi graditelj Pavao Marković, a iste god. pregledava radove i majstor korčulanske katedrale Jakov Correr. U luneti portala je reljef Gospe između dvaju svetaca i natpis biskupa Teodora Diedo iz 1617, a u unutrašnjosti na antependiju reljef s tri sveca. U crkvi je uzidan ulomak pleterne ornamentike; oko crkve je groblje s pločama iz XVI. i XVII. st. (ističe se grob obitelji Šegedin iz 1561). — Župna crkva Sv. *Martina* spominje se u ispravama iz 1329; poslije je barokizirana. Među crkv. predmetima bratovštine Sv. *Martina* čuva se pozlaćeno srebrno raspelo iz XV. st., vjerojatno rad domaćega majstora s Korčule. U selu se nalazi nekoliko baroknih kuća s natpisima i grbovima iz XVII. i XVIII. st.

LIT.: *F. Radić*, Starinska crkva Sv. *Vida* na groblju sela Žrnova na otoku Korčuli, VjAHD, 1887, 10 (prilog). — *V. Foretić*, Otok Korčula u srednjem vijeku do 1420. godine, Zagreb 1940. — *M. Gjirović*, Otok Korčula, Zagreb 1968. — *I. Fisković*, Kulturno-umjetnička prošlost Pelješkog kanala, Split 1971. — *A. Fazinić*, Dva gotička srebrna ophodna raspela s otoka Korčule, Peristil, 1986, 29. N. B. B.

ŽUMBERAK, selo u Žumberku. Iznad sela ruševine burga Žumberka (u njem. izvorima *Sichelburgh*). Nakon naseljenja uskoka (poslije 1530) u njemu je bilo sjedište uskočkih kapetana. Izgorio je 1793. — Malena jednobrodna župna crkva Sv. *Nikole* (oko 1645) ima gotički profiliran dovratnik na ulazu i križni svod u svetištu. Župna je kurija podignuta 1744. Nedaleko od crkve stoji barokni zidani poklonac s četveroslivnim krovčićem od šindre, ali je kip iz niše nestao.

LIT.: *Gj. Szabo*, SG, str. 55–56. — *D. Nežić*, Povijest župa i crkvi jastrebarskog dekanata, Zagreb 1939, str. 48–49. — Žumberak, život i kultura (katalog), Zagreb 1985. — *M. Kruhek*, Graditeljska baština karlovačkoga Pokuplja, Karlovac 1993, str. 193, 203. A. Ht.

ŽUNIĆ, Antun, slikar i scenograf (Trst, 8. IX. 1914). Diplomirao je 1936. na Akademiji u Zagrebu (V. Becić). God. 1940–48. bio je nastavnik crtanja u Subotici i Osijeku, potom do umirovljenja 1980. stalni scenograf

B. ŽNIDAREC, hotel *Adriatic II* u Opatiji

Narodnoga kazališta »Ivan Zajc« u Rijeci. Izradio je više od 200 inscenacija za glazbene i dramske predstave (G. Bizet, *Carmen*, 1950; I. Zajc, *Nikola Šubić Zrinski*, 1951; K. Baranović, *Licitarско srce*, 1954; G. Verdi, *Don Carlos*, 1960; J. Anouilh, *Antigona*, 1973; B. Smetana, *Prodana nevjesta*, 1977). — Slika poglavito mrtve prirode, primorske motive i portrete vjeran figurativnom izrazu i kolorističkom slikarstvu (*Ribe*, 1950; *Šah*, 1959; *New York*, 1970; *Kvarnerski motiv*, 1975; *Iz luke*, 1994). Njegovi crteži tušem su jednostavni i precizni, svedeni na najbitnije (ciklus kazališnih portreta). Radi i kolorirane grafike (*Venecija*, 1963), a od 1962. dekoracije na brodovima. — Samostalno je izlagao u Osijeku (1943, 1947, 1957, 1969, 1970), Rijeci (1953, 1958, 1967, 1979, 1985), Zagrebu (1954), New Yorku (1984), Crikvenici (1985), Ronjgima (1990) i dr. Retrospektivna izložba priredena mu je u Rijeci 1986.

LIT.: *R. Matejčić*, Antun Žunić, Riječka revija, 1967, 4–5. — *Ista*, Antun Žunić (katalog), Crikvenica 1965. — *B. Vižintin*, Antun Žunić (katalog), Rijeka 1986. — Repertoar hrvatskih kazališta 1840–1860–1980, I. i II, Zagreb 1990. V. Fo.

ŽUPAN, Antun, intarzist (Drvar, 14. IV. 1912 — Zagreb, 26. IX. 1983). Završio školu primijenjene umjetnosti 1936. u Zagrebu; od 1947. glavni

A. ŽUPAN, *Kamenita vrata*

